

„Տոգաց աղատիս . — Կ'ասեն թէ հա-
 „լեոր մարդուն երազն բախտ և տօլլ
 „(Գեօլլէթ) է , կտրըճին հիլլաթ է .
 „և թէ գէշըուց ծառայ տեսանես ,
 „աւետիս է և խնդուծիւն . — Թէ
 „պառաւ կին տեսնես , երկար կեանք
 „վարես և սրբահաւատ դառնաս . —
 „Թէ տեսնուս որ ատամն ընկնի , շատ
 „գանձ գտանէ . — շատրուանն յերկար
 „կեանք է . — Թէ մարգարիտ ուտես ,
 „զուսումն մոռանան . — Թէ երգումն
 „ուտես յերազի , այն մարդոյն սուգ և
 „զեն հասանի . այնոր մեղայ ասել պի-
 „տի . — դերձանն ճանապարհ է և
 „յերկար կեանք . — սարգոստանն թէ
 „շատ թէ քիչ՝ պարոնին լաւ է , և
 „փոքր մարդկացն սուգ . — Թէ զէշն
 „կու քէ , իւր կամքն կատարի . ամէն
 „բան իշուն լաւ է՝ զատ 'ի խարխըն-
 „ճելուն և 'ի փախչիւն . — Թէ ուղտ
 „կթես , ոռճիկ գայ 'ի հալալ պարո-
 „նէ . — մագործն 'ի յերազի՝ անիրաւ
 „թագաւոր է . — ոգնին 'ի յերազի՝
 „գիտուն մարդ է . — Գորտան ձայն որ
 „լսես , խնդուծիւն է և զրուց գայ :
 „Եւ տեսնուլ ամենայն ցեղ արուես-
 „տականաց՝ հանց ասեն , թէ մեծ
 „մարդ է դարբինն (այսինքն երազին
 „մէջ դարբին տեսնելը) . Թէ ինքն
 „դարբնութիւն այնէ (Ընէ) , լաւ տա-
 „նուտէր դառնայ . — սլէհտարն օգնա-
 „կան մարդ է . — սառաճն և մազմանն
 „կնիկ է . — լկամարն աղէկ ատենա-
 „հաս մարդ է . — նետրարն ըղորդա-
 „րար մարդ է . — նալպանտն այլոց լա-
 „ւարար մարդ է . — կոպղրարն առաջ-
 „նորդ մարդ է . — պղնձագործն հա-
 „ւատարիմ և չարչարկոտ մարդ է . —
 „ցորենծախն երկրակալ է . — ոսկե-
 „րիչն ստախօս է . — ներկրարն հանց
 „մարդ է՝ որ իւր ձեռնէն 'ի վեր գայ
 „որ այլոց լաւութիւն այնէ , և դէպ 'ի
 „յինքն սուտ շատ ասեն . — հացրարն
 „ըղորդութեամբ պարոն լինի . — բամ
 „պրկծախն խնդութիւն է . — քար-
 „գործն հարուստ մարդ է և հարկեւոր .
 „փայտկոտորն և ջասուսն (լրտեսն)
 „ղամաղ մարդ է . . . Սարդ որ յե-

„րազն կրակ տեսանէ և սուր և քա-
 „մի , 'ի սափրայէ է . Թէ ծով և գետ
 „խիստ տեսանէ , ցեխ և ջուրք , 'ի
 „պալլամէ է . և թէ կարմիր և կա-
 „նանչ տեսանէ գունզգուն , յարենէ
 „է . Թէ բարձր քարափեր և նեղ
 „տեղան , 'ի սավտայէ է : Եւ այլ
 „ուրիշ լաւ բան է գիտցողին : Եւ
 „ալ կ'ըսենք թէ բոլոր գրուածքին մէջ
 „լաւ բան մի կայ նէ՝ այս ետքինը միայն
 „է , որովհետեւ քիչ մը խելքի յարմար է :

Եւնք կարդալով ու ասոնց նման հա-
 զարաւոր բիւրաւոր խենթութենթ ե-
 րազահանութիւններ ըլլալը լսելով՝ Թե-
 րեւ զարմանան ոմանք . բայց աւելի
 զարմանալու արժանի բանը այն է թէ
 ինչպէս կը գտնուին ինչուան հիմանաւ
 խելացի մարդիկ որ այսպիսի խօսքերու
 կը հաւատան : Եւ սակայն թէ որ կար-
 դան նորէն այսպիսի մոլորութեանց աղ-
 բիւրները որ առաջ յիշեցինք , յուսամ
 որ աս զարմանքնին ալ դիւրաւ կը փա-
 րատի :

ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Բաճ հարդ :

ԲԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ստրկի վրայ չափէն
 աւելի վարկում ունենալէն առաջ կու-
 գայ . ուստի ագահճ ստրկի համար ա-
 մէն նեղութիւն յանձն կ'առնու , ստրկի
 համար իր պատիւն ալ կը ծախէ : Եւ
 կը հետեւի որ ստակը դիզելու համար
 միայն կը վաստակի , չէ թէ իր կարօ-
 տութիւնը լեցնելու . զինքը ու ընտա-
 նիքը կը զրկէ ստրկին վայելմունքէն՝ ինչ
 պէս թէ ստակ չունենար : Ստակը աւե-
 լի պատուական կը սեպէ քան զիրեն ա-
 ոողջութիւնը . սէրը՝ հոգը՝ ջանքը ամէն
 բանը ստակը շատցնելու ու պահելու
 վրայ է :

Եւնենին ալ փոյթը չէ իր ագահու-
 թիւնը ծածկելու . վտանգ չկայ որ խա-
 բուխ ու զինքը չճանչնաս : Հպարտը
 չուզեր որ հպարտ երևնայ , նախանձոտը

իր նախանձը ծածուկ կ'ընէ, նմանապէս ամէն ախտի տէր կ'ուզէ որ իր ախտը ծածկէ. միայն ազահն է որ իր ամէն գործքովը զինքը ամենուն կը յայտնէ ու ինքիւրեն միայն անյայտ կը մնայ. կարծես որ ճակտին վրայ գրած է իր ազահ հաւթիւնը, որ ամէնքը կը կարգան իրմէ 'ի զատ: Ուրիշ ախտերը սովորաբար ուժէ կ'իյնան մարդուս հասակին հետ, ազահաւթիւնը աւելի ուժ կ'առնէ ու կը սաստկանայ. որչափ որ մահը մօտենայ, ու ստրկի կարօտութեան ժամանակը քիչ մնայ, այնչափ աւելի կը ջանայ ազահը իր պատրաստութիւնն ընել՝ երեւակայեալ ապագայի մը համար. որչափ որ մօտենայ ատենը իր ունեցածը կորսնցընելու, այնչափ աւելի ջանքով կը պահպանէ զայն. որչափ որ ճամբուն ետքերը կը մօտենայ, այնչափ ճամբու պաշարը աւելցընելու կը ջանայ: Իսկնկով տարիները ազահին բաղձանքը կ'աւելցընեն. հիւանդութիւնն ու դժբաղդութիւնը որ ուրիշ ախտերու զեղ կ'ըլլան՝ աս ախտս աւելի կը տածեն ու կը գրգռեն: Եւ կարօտութիւն ունենայ՝ անկէց աւելիին կը պահէ ունեցածը. կը պահէ պահելու համար միայն, ու նոյն բանն էր թէ ուրիշին ստակը պահէր, կամ թէ պահածը ստակ չըլլար՝ ոստրէի կտորուանք ըլլային:

Պժգալի բան մըն է ազահին առուտուր ընելը տեսնել. բան մը պիտի գնէ, կը մտնէ խանութ մը, վար առնել կուտայ ամէն բան, ուզածը չկրնար գտնել. յայտնի կ'ընէ որ կամ ձրի բան կը փրնտրուէ, կամ ոչինչ գնով: Ա երջապէս աւմենէն անշահը կ'ընտրէ, որովհետեւ աւոր գինը իրեն ձեռք կուտայ. ուստի առած բանին շահն ալ չտեսներ, ու կը ստուգի իր վրան առակը որ կ'ըսէ՝ թէ Իգահին ու առատին ծախքը մէկ է, ազահինը մէյմըն ալ աւելի: Պտուղներուն փտտածները կը գնէ՝ քիչ վճարելու համար, ուստի կէսը հարկ կ'ըլլայ նետել, ու նոյն գինը կուգայ, կամ աւելի սուղ: Գնածն ալ սեղանին վրայ համբաւով գնել կուտայ, անանկ որ վերջի առնողին ամբնալը կուգայ՝ պնակը

պարապ տեսնելով: Ստակ ետ առնելու ատեն փայլունները չմաշածները կ'ընտրէ, տալու ատենն ալ սխմելով կը համրէ որ չըլլայ թէ երկու հատ ըլլայ ու մէկ հատի տեղ տայ: Թէ որ սխալ մամբ կէս ստակ աւելի տուած ըլլայ, տասը օրէն ետքը միտքը գայ, կ'եղէ կ'երթայ ետ կ'ուզէ: Ուրիշը զինքը սեղանի հրաւիրելու ըլլայ՝ կը վախնայ որ չըլլայ թէ հանգանակելու համար կը հրաւիրէ. շատ անգամ ալ յանձն չառնուր երթալ, որ չըլլայ թէ ինքն ալ պարտական ըլլայ փոխարէն սեղան ընելու: Բան մը շինել կուտայ, որչափ ալ աղէկ շինած ըլլայ՝ վար կը զարնէ որ գինէն կարենայ կտրել. դէմքը քաշել կուտայ, վարպետ նկարիչը նրսնման կը հանէ. վճարելու ատեն եկածին պէս՝ ամենեւին ինծի չնմանիր կ'ըսէ:

Կարգուելու վրայ խօսք մը ըլլայ, դժար բան է տղոց բերան հաց թխել կ'ըսէ. զաւկրներ ունենայ, որդիք՝ ետքը ստրկի կարօտութիւն կ'ունենաք ըսելով՝ ներկայ կարօտութիւննին չհագար. ձեռուրնիդ արուեստ պէտք է ըսելով՝ զիրենք ուսմանէ կըթուլենէ կը զրկէ. ստրկին յարգը զիտցիք ըսելով՝ իր յարգը անոնց առջին կը կորսնցընէ: Հագուստ ունի, չհագնիր որ չմաշին, աղտոտ ու կարկրտած հագուստով կը քալէ: Իսկուր զարնուելու որ ըլլայ, չըլլայ թէ աղքատ ըլլայ կ'ըսէ, ու խաբէրաներու և ծոյլերու վրայ երկայն քարող մը կուտայ՝ ցուցընելով որ բոլոր աղքատները խաբէութեան ու ծուլութե համար կը մտնան:

Հիւրնգնալու ալ ըլլայ՝ բժիշկ չկան, չէր որ ստակ չվճարէ: Ինուանի ագահի մը վրայ կը պատմուի ալ թէ վտանգաւոր հիւանդութեան մէջ հաշիւ ըրաւ որ բժիշկ կանչելու ըլլայ նէ որչափ բան պիտի վճարէ, մեռնելու ըլլայ՝ որչափ. տեսաւ որ աւելի շահաւոր էր թագման ծախքը, վերմակը գուլիս քաշեց, ծածկէ՝ թող սատակիմ ըսելով:

Իգահին մէկը գիշերը երազ տեսեր է որ ծախք կ'ընէ եղեր, սրտին ցաւէն երկրորդ օրը ինքզինքը կախեր է. ու

րիշ ազահ մըն ալ ինքզինքը կախելու միտքը փոխեր է՝ տեսնելով որ չուանին համար շատ ստակ կ'ուզեն :

Ս երջապէս աս ախտը մարդս բնու-
թենէ դուրս կը հանէ ու կը վայրենացը-
նէ . թէ իրեն և թէ իր ընտանեաց
հանգստութիւնը կը կորսնցընէ : Սեբէ
մտքէ վեր բան է ազահին ունեցած
հոգն ու վախը իր ընչիցը վրայ . աշտա-
րակի մը ու բերդի մը պահապան ոչ ան
կէց աւելի հոգ ոչ անկէց աւելի վախ
կը կրէ : Վիշեր ատեն յանկարծ ար-
թըննայ, ծառան ալ կ'արթնցընէ թէ
դռները գոց են արդեօք . գոց են ալ ը-
սես , ինքը նորէն կ'երթայ նայելու որ
կղպած են թէ չէ : Տէր չէ ունեցածին ,
այլ գերի . իրեն համար չպահեր իր ու-
նեցածը , այլ ժառանգները ուրախացը-
նելու համար , որ շատ անգամ կը միս-
խեն իր այնչափ հոգով ժողված հարըս-
տութիւնը : Սկիհ-հանքի մէջ աշխատող
ներէն տարբերութիւն չունի . ինչպէս
անոնց հոգին կ'ելլէ՝ ուրիշներուն հա-
մար ոսկի փորելու ու հանելու , ասանկ
ալ ազահը կ'աշխատի կը քրտնի՝ գիշե-
րը քուն չունի , իրեն ժառանգներուն
հարստութիւն պատրաստելու համար :
Սկի բեռնաւորած գրաստ մը կը նմանի ,
ինք իր խոտէն ու գարիէն աւելի բան
մը չուտեր : Ս ինչ մեծ թշուառութի
է . թէ որ ազահը իր կամօքը յանձ չառ-
նէր աս պատիժը՝ ասկէց ծանր պատիժ
չէր կրնար ըլլալ իրեն :

Ազահին խաբուիլը աս է որ ոսկին ու արծա-
թը բարիք կը սեպէ . չհասկընար որ անոնք բա-
րեաց հասնելու միջոցներ են :

ԼԱՌՈՇՖՈՒՔՈՅ

Յած ու փցուն բնաւորութեան առաջին ա-
յաջըցը ազահութիւնն է :

ՓԻՒՅԻԶԻԿՕ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՔԵԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ա .

ԼՂԳԱԿՈՒԷ ԿՈՒ ԼՂԵԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ԺՈՒԹԻՒՆ :

ԼՂԳԱՅԻՆ և ռամկական երգոց ճա-
շակներ ընծայելով ատեն ատեն օրա-
գրիս մէջ , իմացանք որ ինչպէս մեզի՝
այսպէս մերազնեայ ազգասիրաց ալ հա-
ճոյ են , և չենք դադարի երբեմն երբեմն
հրատարակել նոյնպիսի երգերը : Բայց
կ'ուզենք նաև մեր վսեմ հայկական
գրաբառ լեզուով գրուած նախնեաց ըն-
տիր բանաստեղծութեան կամ երգոց
ճաշակն ալ ընծայել . և կը յուսանք որ
հասկըցող սիրտ ու ականջ ունեցողնե-
րուն հաճոյ պիտի ըլլան աս գրուած
ները՝ որ կ'անուանենք Վնար Հայկա-
կան . վասն զի ինչ ախորժելի քան բա-
նաստեղծութի ու երգ , կամ ինչ անուշ
քան զհայրենիք և ազգային զրոյցը :

ԼՂԵԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ
ՀԱՃՈՅ Կ'ԸՆԷ՝ պարզապէս ԼՂԳԱԿԱՆ ԿԱՄ
ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԸՍՈՒԱԾ ԵՐԳԵՐԸ . որոնք թէ-
պէտ և զուրկ ըլլան այն վսեմական և
գեղեցկաշար լեզուին գեղեցկութենէն ,
սակայն շատ հեղ քան զայն լեզուով
գրուածները ազգու և սիրելի կ'ըլլան .
վասն զի բանաստեղծութիւնը և զգաց-
մունքը լեզուին հետ կապուած չէ , կամ
գէթ այնչափ կապուած չէ , հապա զուր-
ցուած կերպին . իսկ զգացմունքը աւելի
նիւթին , և անոր՝ կարդացողին մերձա-
ւորութեանը հետ . անոր համար բա-
նաստեղծութիւնը կատարեալ է աս
յատկութիւններով՝ թէ և գնչուտ լե-
զուով գրուած ըլլայ . և մեր հրատա-
րակած քանի մը ռամկական երգերը աս
դիտմամբ՝ շատ վեր են Շ նորհալոյն
աննման քերթուածներուն շատէն . ան-
նման կ'ըսեմ՝ իր անխայթ քաղցրախօս
և հայկաբան ոճոյն համար , որով գե-